

POLITICA EXTERNĂ COMERCIALĂ LIBERALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

Doctor în economie, conferențiar cercetător **Marica DUMITRAȘCO**
Institutul de Cercetări Juridice și Politice al AȘM

LIBERAL FOREIGN TRADE POLICY OF REPUBLIC OF MOLDOVA

Summary. The work refers to the issue of valorification of the potential of liberal foreign trade policy via the prism of achievement the benefits for entrepreneurship development, engaged in external economic activity. The study emphasis is on the analysis of trade policy instruments used in the post-accession period to the World Trade Organization. In this analysis we should state that our country has used external trade advantages offered by the liberal trade, after the accession to the WTO insufficiently, as well as the European economic integration. The implementation of reforms in the foreign trade sector, which began with accession to the WTO, was not supported by reformation of other economic sectors. Among the main obstacles are the following: the weakness of state institutions, inconsistency and non completing the reforms started, the lack of political will etc.

Keywords: liberal trade policy, advantages, entrepreneurship development, economic reforms.

Rezumat. În lucrare este abordată problema valorificării potențialului politicii comerciale prin prisma realizării avantajelor pentru dezvoltarea antreprenoriatului, implicat în activitatea economică externă. În studiu se pune accentul pe analiza instrumentelor politicii comerciale aplicate în perioada de postaderare la Organizația Mondială a Comerțului. Se arată că Republica Moldova a folosit insuficient avantajele oferite de comerțul extern liberal, în urma aderării la OMC, precum și a integrării economice europene. Implementarea reformării sectorului comerțului exterior, inițiată odată cu aderarea la OMC, nu a fost susținută de reformarea celorlalte sectoare economice. Printre principalele obstacole se enumeră următoarele: slăbiciunea instituțiilor statului, incoerență și nefinalizarea reformelor începute, lipsa de voință politică etc.

Cuvinte-cheie: politica comercială liberală, avantaje, dezvoltarea antreprenoriatului, reforme economice.

INTRODUCERE

În cadrul procesului de reformare economică și integrare a economiei Republicii Moldova în sistemul economic mondial, încă în 1993, Guvernul a inițiat procesul de aderare la Organizația Mondială a Comerțului (OMC). La acea perioadă cadrul legislativ și situația economică nu permiteau intrarea în OMC. Era necesară o pregătire scrupuloasă, drumul s-a dovedit a fi greu și a fost nevoie de timp îndelungat pentru a-l străbate. Acesta a fost parcurs cu succes însă, în 2001 Republica Moldova devenind membru cu drepturi depline al OMC.

Timp de mai mult de zece ani Republica Moldova se afla în faza de îndeplinire și implementare a obligațiilor, când era posibilă folosirea avantajelor obținute din procesul aderării. Din momentul aderării, atât guvernul, cât și producătorii, sunt puși în fața unor cerințe noi, care țin în mare măsură de respectarea unor legi ce nu permit o atitudine arbitrară față de regulile stabilite de această importantă organizație internațională. În contextul dat, valorificarea potențialului de țară membră a OMC depinde nemijlocit de existența unei colaborări permanente între guvern și antreprenorii implicați, în primul rând, în activitatea economică externă.

Scopul prezentei lucrări este de a evalua în ce măsură țara s-a folosit de avantajele oferite de comerțul extern liberal în urma aderării la OMC, precum și de cele ale integrării economice europene ulterioare.

1. Două tendințe în comerțul exterior

Republica Moldova, având o economie mică și deschisă, este foarte influențată de fenomenele negative care se atestă în economia globală, cum ar fi: crizele economice mondiale și regionale, intensificarea concurenței pe piața internațională, instabilitatea balanțelor de plăți, datoria externă crescândă, instabilitatea economică și politică a țărilor Europei Centrale și de Est și, în primul rând, a țărilor din spațiul CSI. Aceste probleme s-au agravat în ultima perioadă, având în vedere vulnerabilitatea și fragilitatea economiei sub greutatea șocurilor economice externe. Cel mai recent dintre ele a avut loc în anii 2009-2010, fiind provocat de scăderea cererii la exportul moldovenesc din partea piețelor dezvoltate și partenerilor principali (UE și Rusia). Actualmente țara trece printr-o criza economică și politică regională, sub presiunea scăderii economiilor Rusiei și Ucrainei, de 3,8% și 5,5% respectiv, conform estimărilor Fondului Monetar Internațional pentru 2015 [1].

La rândul lor, aceste probleme generează o interacțiune stabilă între două tendințe contradictorii în comerțul exterior al statelor: protecționismul și liberalismul. Tendințele date reflectă atât reacția țărilor la procesele care au loc în economia mondială, cât și schimbările în divizarea internațională a muncii.

Pe parcursul ultimelor decenii Republica Moldova practică o politică comercială externă liberală. Chișinăul a avut de ales între cele două tendințe globale ale economiei moderne – protecționismul și liberul schimb al mărfurilor pe plan internațional – optând pentru cea de-a doua.

Protecționismul este o politică de apărare, prin măsuri guvernamentale de reducere a liberului schimb de mărfuri cu străinătatea, a pieței interne de concurența externă. Adepții acestui sistem consideră necesară limitarea importului, în scopul susținerii producătorilor locali, păstrării locurilor de muncă, ceea ce ar urma să asigure o stabilitate socială durabilă. Controlul asupra achizițiilor din alte țări ar contribui, de asemenea, la creșterea pe plan intern a cererii pentru producția antreprenorilor locali, stimulând, concomitent, creșterea producției și gradului de utilizare a forței de muncă. În același timp, limitând concurența, protecționismul creează condiții pentru scăderea eficienței și calității producției, creșterea prețurilor pe piața de desfacere internă soldându-se cu efecte contrare.

Adepții protecționismului consideră, de asemenea, că ramurile industriei tinere, având nevoie de timp pentru a se afirma și a-și consolida poziția pe piață, au nevoie, în consecință, de sprijin și apărare. Se presupune că, pe parcursul dezvoltării respectivelor domenii, nivelul protecționismului ar urma să se reducă treptat. În realitate însă protecționismul subminează stimulentele creșterii eficacității și, ca rezultat, procesul de formare a ramurii poate dura mai mult. Practica arată că aplicarea protecționismului necesită o examinare atentă și o verificare minuțioasă în prealabil.

Contrar politicii protecționismului, politica economică liberală susține deschiderea pieței interne pentru mărfurile, capitalul și forța de muncă străină, ceea ce contribuie la intensificarea concurenței pe piața internă. Comerțul liber impune introducerea inovațiilor tehnice și tehnologice, asigură consumatorilor o gamă mai variată de mărfuri la prețuri accesibile și oferă întreprinderilor posibilitatea de a-și folosi pe deplin avantajele în divizarea internațională a muncii (costuri reduse la materia primă, la forța de muncă etc.). Mai mult decât atât, comerțul liber antrenează forțe dinamice care accelerează ritmul de creștere a economiei datorită perfecționării și inovațiilor. Protecționismul împiedică însă dezvoltarea acestor forțe.

E de menționat, că avantajele aplicării regimului liberal de comerț exterior se resimt doar în cazul când partenerii comerciali respectă aceleași principii. În context vom mai sublinia că economia mondială a purces pe calea unui comerț mai liber după cel de-al Doilea Război Mondial.

În 1948 sub egida ONU a fost creat Acordul General pentru Tarife și Comerț (GATT), menit să pună în discuție problemele comerțului mondial și să contribuie la scăderea impozitelor vamale. În 1995 GATT este reformat și transformat în OMC, aceasta servind drept bază pentru toate celelalte acorduri multilaterale încheiate în cadrul GATT.

Semnificația Acordului de înființare a OMC constă în crearea unui sistem contractual de drept privind reglementarea comerțului între țările-membre. Acordul dat a lărgit substanțial sfera de acțiune a GATT, extinzând-o asupra comerțului cu servicii, precum și asupra aspectelor comerciale ale dreptului la proprietate intelectuală. Peste 90 la sută din comerțul mondial cu mărfuri și servicii se reglementează de normele și regulamentele OMC.

2. Avantajele politicii comerciale liberale pentru Republica Moldova

Alinierea la normele OMC, precum și intensificarea integrării economice europene deschid noi posibilități de dezvoltare a comerțului exterior al Republicii Moldova. Aceste posibilități sunt legate de obținerea unor avantaje potențiale, cele mai importante fiind următoarele:

- consolidarea politicii economice naționale și a instituțiilor responsabile de comerțul exterior cu mărfuri și servicii;
- asigurarea unui acces mai mare la piețele țărilor-membre;
- garantarea accesului la mecanismul internațional de rezolvare a litigiilor comerciale.

2.1. Consolidarea politicii economice naționale și a instituțiilor responsabile de promovarea comerțului exterior

La data prezentării cererii de aderare la OMC, politica și instituțiile naționale responsabile de desfășurarea comerțului internațional nu erau încă orientate spre piață. Statul avea un rol dominant în comerțul exterior. Instituțiile naționale care gestionau dreptul la proprietatea intelectuală, standardele tehnice, normele fitosanitare, achiziționările de stat, se deosebeau considerabil de cele internaționale. O parte din actele legislative necesare lipsea cu desăvârșire. Apartenența la OMC impune ca politica națională și instituțiile care administrează comerțul cu mărfuri (GATT), cu serviciile (GATS), dar și legislația na-

țională, mai ales cea legată de aspectele dreptului la proprietate intelectuală (TRIPS), să fie aduse în corespundere cu acordurile internaționale de bază. Necesitatea acestor acțiuni este dictată de nevoia desfășurării comerțului exterior al țării în conformitate cu principiile de piață. E o condiție fundamentală pentru capacitatea instituțiilor respective de a-și îndeplini obligațiunile asumate de țară în perioada aderării.

Vom sublinia, că în sfera de activitate a OMC se află numeroase probleme legate de dezvoltarea economică. Astfel, reformarea economică, generată de sectorul comerțului exterior, poate avea un efect multiplicator în reformarea celorlalte sectoare economice. La rândul lor, toate acestea contribuie la elaborarea politicilor economice sustenabile și perfecționarea metodelor de gestionare a economiei țării.

Către momentul aderării la OMC, Republica Moldova atinsese un progres semnificativ în aducerea politicii economice naționale în corespundere cu acordurile principale ale OMC. Actele normative și legislative ce țin de evaluarea mărfurilor în vamă, aplicarea măsurilor sanitare și fitosanitare, certificarea, standardizarea, protecția proprietății intelectuale și alte aspecte cu impact direct sau indirect asupra schimburilor comerciale au fost modificate în conformitate cu regulile internaționale.

Începând cu 1994 s-a permis comercializarea liberă a mărfurilor, cu excepția mărfurilor contingențate, pentru exportul cărora a fost necesară obținerea licențelor, iar mai târziu au fost excluse și contingențele la export. S-a anulat și înregistrarea agenților economici pentru dreptul de participare la activități economice externe.

În prezent, sunt stabilite taxe vamale destul de joase. Lipsesc barierele netarifare impunătoare în comerț, cum ar fi regulile sanitare care depășesc limita necesității și securității sănătății populației, condițiile de certificare a producției, standardele tehnice specifice. Aceste măsuri și acțiuni au fost introduse în conformitate cu cerințele OMC în cadrul liberalizării comerțului exterior și accelerării operațiunilor vamale. Din momentul încheierii tratatelor de aderare a Republicii Moldova la OMC, în țară a fost instituit un regim comercial extern liberal care urmează să fie respectat în continuare. Totodată, statutul de membru al OMC oferă noi posibilități pentru dezvoltarea economiei. Necesitatea respectării obligațiilor luate în procesul aderării la OMC și, ulterior, alinierii la UE urgentează procesul de reformare a economiei.

Apartenența la OMC oferă guvernului posibilitatea de a se apăra de presiunile protecționiste locale care, într-o măsură mai mare sau mai mică, persistă în toate economiile de piață. Totuși, nu toate tendințele protecționiste în Republica Moldova sunt legate de

dorința de a evita intensificarea concurenței pe piața internă a țării, după cum se întâmplă în unele țări dezvoltate. În Republica Moldova ele sunt condiționate, în primul rând, de criza economică generală și de incapacitatea puterii de a scoate țara din această stare.

Din momentul obținerii independenței, Republica Moldova trece printr-o perioadă a crizelor sistemice social-economice și politice, legate de transformările perioadei de tranziție. De asemenea, Republica Moldova este foarte vulnerabilă la crizele economice mondiale și regionale, demonstrând o rezistență slabă, cum a fost în criza din 2009–2010 și criza actuală, precum și capacități insuficiente în ceea ce privește gestionarea situațiilor de criză.

În studiul realizat de OCDE se menționează că instabilitatea economică și slăbiciunea instituțiilor sunt considerate dimensiuni ale unui stat fragil, ceea ce ridică obstacole în calea îndeplinirii agendei de dezvoltare economică în continuare (după perioada 2015) [2].

Totuși, apartenența la OMC contribuie la dezvoltarea antreprenoriatului, pentru că aceasta presupune aducerea sistemului de reglementare a activității lui în corespundere cu practica internațională. De la proclamarea independenței încoace mediul antreprenorial este permanent în atenția statului. În ultimul deceniu, în perioada de postaderare la OMC, în țară a fost desfășurată reforma de reglementare a activității de întreprinzător, înregistrând anumite etape: „Ghilotina 1” – depistarea și anularea reglementărilor inutile, „Ghilotina 2” – revizuirea cadrului normativ de reglementare la nivel de legi, „Ghilotina 2+” – analiza impactului de reglementare pentru stabilirea unui sistem mai rațional în elaborarea reglementărilor. Actualmente se implementează etapa reformei, care presupune crearea unui sistem de reglementare mai inteligent, determinat de criterii clare de competitivitate ce urmează să genereze beneficii sociale și de mediu, concomitent îmbunătățind condițiile pentru trecerea la economia bazată pe cunoaștere [3]. În domeniul întreprinderilor mici și mijlocii, pe parcursul ultimilor ani a fost aplicat mecanismul de stimulare a investițiilor economiilor în dezvoltarea afacerilor prin implementarea programului UE de atragere a remitențelor în economie „PARE 1+1”.

Cu toate acestea, mai mult de jumătate de un deceniu după criza economică și financiară globală antreprenorii continuă să se confrunte cu provocări importante în obținerea fondurilor, drept element cheie pentru dezvoltarea lor. Accesul la finanțe va fi mai redus atât pentru sectorul real, cât și pentru desfășurarea reformelor planificate în sectorul bugetar, în urma creditelor dubioase acordate de trei bănci, puse sub administrare specială în perioada de la finele lunii no-

ieembrie – mijlocul lunii decembrie (Banca de Economii, Unibank și Banca Socială), în sumă de 13,3 mild. de lei [4]. Această sumă constituie peste 30 la sută din portofoliul de credite pe întreg sectorul bancar, conform datelor din luna martie 2015.

Mai mult. În situații de criză economică, instituțiile responsabile implementează o politică fiscală restrictivă pentru activitatea antreprenorială, prin majorarea ratei de bază a dobânzii de patru ori, în perioada ianuarie – februarie (de la 4,5% până la 13,5%), motivând decizia luată prin necesitatea stabilizării cursului leului față de valutele principale. Ca urmare a acestor acțiuni, în martie curent portofoliul de credite pe întreg sectorul bancar s-a redus cu peste 857 mil. de lei, constituind 41,97 mild. de lei, conform datelor Băncii Naționale. Diminuarea portofoliului de credite s-a produs la toate băncile comerciale din țară, cu excepția uneia.

Liberalizarea comerțului nu exclude posibilitățile de protecție a producătorilor autohtoni. Țările-membre ale OMC pot recurge la unele măsuri de protecție creând bariere în calea importului excesiv, dacă acesta aduce sau poate să aducă daune unor ramuri concrete ale economiei naționale.

Aceleași măsuri pot fi aplicate și în cazul unor ramuri noi, de perspectivă, care trec prin anumite dificultăți temporare de dezvoltare. Aplicarea lor trebuie să fie transparentă și să funcționeze atât timp și doar în măsura în care este necesară pentru prevenirea sau înlăturarea unei daune serioase. Utilizarea unor măsuri de protecție împotriva importului, care reprezintă un obiect de dumping sau este subvenționat de țara de origine a mărfii, cât și împotriva importului, care prin cantitate și condiții de livrare dăunează sau riscă să dăuneze producătorilor autohtoni, este reglementată de Legea Republicii Moldova nr. 820-XIV din 17.02.2000 privind măsurile antidumping, compensatorii și de salvagardare, care a intrat în vigoare din momentul ratificării documentelor de aderare a Republicii Moldova la OMC. Până la acest moment, guvernul nu dispunea de asemenea posibilități de apărare a producătorilor autohtoni și care să fie prevăzute de lege. Prevederile normei respective fuseseră implementate doar în scopul protejării producătorilor autohtoni din industria zahărului, prin introducerea unor măsuri speciale de salvagardare. Începând cu 1 august 2003 a fost introdusă o taxă excepțională în valoare de 40% la importurile de zahăr de trestie, care costa pe piață cu circa 50% mai puțin decât produsul autohton, inițial pentru 200 de zile, în scopul protecției producției interne de zahăr. Pe parcursul anilor următori, bunăoară, în 2008, măsurile de salvagardare a producției autohtone de zahăr au fost extinse încă pentru 4 ani [5].

Protecția pieței naționale (atât a consumatorilor, cât și a producătorilor) contra importului unor mărfuri de proastă calitate, periculoase sau contrafăcute, este garantată prin Legea Republicii Moldova nr. 866-XIV din 10.03.2000 privind barierele tehnice în calea comerțului, care prevede posibilitatea utilizării unor măsuri netarifare în acest scop. Din momentul adopțării legii, autoritățile moldovene au aplicat instrumentul respectiv al politicii comerciale la importul produselor în ambalaje din plastic sau tetra pak, prin încasarea taxei ecologice. Taxa ecologică este aplicată din anul 2008, în mărime de 0,8-3 lei pentru un ambalaj, în funcție de volumul recipientelor. Principalii parteneri comerciali ai Moldovei au considerat ca fiind discriminatorie colectarea acestei taxe ecologice doar de la importatorii produselor menționate, deoarece ea nu se încasa de la producători autohtoni, provocând măsuri similare din partea lor față de produse sensibile autohtone. La începutul anului 2011 Ucraina a demarat o acțiune legală împotriva Republicii Moldova în cadrul Organizației Mondiale a Comerțului cerând sistarea taxei ecologice [6], ulterior însă disputa a fost lăsată la discreția părților. În continuare toți partenerii principali ai Moldovei, ai OMC, au confirmat necesitatea introducerii taxei în conformitate cu obligațiunile internaționale asumate de Republica Moldova. Concomitent, au apărut și unele probleme legate de oportunitatea ridicării competitivității și calității produselor autohtone, reducerii costurilor de producere și a presiunilor administrative, modernizării proceselor de producere.

E cazul să constatăm că până în prezent nu sunt utilizate toate posibilitățile de aplicare a măsurilor tarifare în scopul protecției contra importului.

Conform primului raport al Secretariatului OMC privind examinarea politicii comerciale a Republicii Moldova, tariful mediu aplicat a crescut de la 4,9% în 2001 (când țara a aderat la OMC) până la 5,3% în 2009, precum și până la 6,3% în 2015 [7, p. 28]. Cu toate acestea, tariful mediu consolidat, negociat cu OMC, bazat pe Nomenclatorul de descriere și codificare a mărfurilor, conform Sistemului armonizat 2015 (HS12) constituie 7,7%. Reieșind din obligațiunile privind tariful vamal, există posibilitatea fixării în perspectivă a unor taxe mai înalte la această poziție.

E de menționat, de asemenea, că urmare a analizei datelor pentru 2015 numai pe 27 din 9448 poziții tarifare, incluse în Nomenclator (HS12), taxele vamale aplicate depășesc valorile taxelor vamale consolidate. Ele în primul rând includ unele poziții tarifare din categoria „carne de porcine proaspătă, refrigerată sau congelată”, „carne și organe comestibile ale pasărilor, refrigerate sau congelate”, precum și „unt și alte substanțe grase provenite din lapte”. Acestea pot fi explicate prin necesitatea de protecție a producătorului autohton.

Din considerentele respective, unele mărfuri moldovenești pentru import sensibile, cum ar fi: produse alimentare, băuturi și tutun, încălțăminte, precum și produse din piele, au fost protejate prin aplicarea celor mai înalte taxe vamale.

Stabilitatea și previzibilitatea normelor OMC și prevederilor Acordului de Asociere cu UE creează în general condiții favorabile pentru dezvoltarea antreprenoriatului autohton. Or, din momentul aderării la OMC și apropierii de UE în țară se atestă un anumit consens privind aducerea comerțului exterior la normele și principiile pieței, însă instituțiile implicate în activități comerciale externe încă nu ating standardele cerute, ceea ce are un efect negativ asupra etapei de folosire a avantajelor oferite.

Formarea unei structuri instituționale corespunzătoare de piață, inclusiv a uneia tangențiale de comerț exterior, atât pentru Republica Moldova, cât și pentru alte țări de economie în tranziție, este un proces complicat și de durată care, practic, nu are precedente. În țările dezvoltate astfel de structuri instituționale se formau în decurs de ani sau chiar de generații întregi. Țările cu economia în tranziție s-au pomenit față în față cu necesitatea formării unor atare structuri instituționale într-o perioadă foarte scurtă. Iată de ce o simplă copie sau un ordinar împrumut direct de experiență de la țările dezvoltate în crearea structurilor instituționale nu sunt întotdeauna potrivite pentru economia țărilor cu economia în tranziție.

În fond, respectarea legilor OMC în sfera politicii naționale și a activității instituționale legate de desfășurarea comerțului exterior ar trebui să încurajeze reformarea economică a țării și accelerarea integrării sale în sistemul economic internațional.

Statutul de membru al OMC oferă o posibilitate benefică de apărare a intereselor întreprinzătorilor pe piețele țărilor-membre ale acestei organizații, ceea ce lipsea până la aderarea la OMC.

2.2 Modificarea accesului la piață

Odată cu aderarea la OMC, au avut loc două modificări esențiale privind accesul pe piețele țărilor membre ale OMC.

Prima modificare se referă la instituirea unui statut permanent și necondiționat de țară favorizată în comerțul cu alte țări-membre ale acestei organizații. Până la aderarea la OMC, Moldova beneficia de un regim preferențial doar în relațiile comerciale cu unele țări dezvoltate în corespundere cu Sistemul General Preferențial (SGP), printre care: țările Uniunii Europene, SUA, Suedia, Japonia și Canada. SGP reprezintă un regim deosebit de reglare vamal-tarifară, esența căruia constă în acordarea unilaterală, din partea țărilor dezvoltate, a unor înlesniri vamal-

tarifare la importul anumitor mărfuri din țările în curs de dezvoltare și CSI. Acest regim însă, pe lângă faptul că se limitează doar la anumite mărfuri, poate fi sistat în orice moment, ba chiar reziliat în cazul apariției unor dificultăți la producătorii locali autohtoni. Unele țări beneficiare ale SGP riscă să fie excluse din lista celor care beneficiază de un regim comercial preferențial din anumite considerente economice sau politice. La fel, nu există garanții că țările dezvoltate vor oferi acest regim în continuare, pentru că nu există un cadru legislativ anume care să le oblige să procedeze întocmai.

După aderarea la OMC exportatorii din Republica Moldova au obținut acces preferențial stabil exprimat prin fixarea unor taxe vamale mai mici, comparativ cu cele precedente, pe piețele țărilor-membre ale acestei organizații, care pe moment constituie 161 de țări. În perioada aderării la OMC multe piețe au fost absolute noi pentru mărfurile moldovenești. În continuare, acest regim preferențial va fi fixat pentru toate tipurile de mărfuri exportate din Moldova pe piețele țărilor-membre ale OMC. Pe parcursul anilor, după aderarea Republicii Moldova, și partenerii principali comerciali din spațiul CSI au obținut acest statut. Actualmente comerțul țării se desfășoară preponderent cu țările-membre ale OMC. În 2014 volumul comerțului exterior al Republicii Moldova a crescut de 5,3 ori, inclusiv exportul de peste 4 ori în comparație cu 2001 [8]. Rămâne un lucru evident că aderarea Moldovei la OMC reprezintă o condiție necesară pentru integrarea ei completă în economia mondială și, în primul rând, în cea a țărilor Uniunii Europene.

Aderarea Moldovei la OMC a contribuit deja la consolidarea relațiilor economice cu țările Comunității Europene. Aproape fiecare punct al Acordului privind Parteneriatul și Colaborarea între Moldova și UE, precum și al Acordului de Asociere cu UE se bazează pe legislația GATT/OMC, ceea ce simplifică considerabil procesul apropierii țării de UE. Apariția unor posibilități favorabile intensificării exportului va crea, la rândul său, stimulentele necesare pentru creșterea volumului de producere și modernizarea potențialului industrial al țării.

A doua modificare se referă la dobândirea calificativului de țară cu economie bazată pe principii de piață, odată cu aderarea la OMC. Schimburile comerciale libere au de suferit în condițiile în care se aplică un tip de măsuri antidumping, altul decât în economia bazată pe principii de piață și anume – a unor proceduri protecționiste, netransparente și potențial discriminatorii, precum și a unor bariere tehnice în comerț, bariere introduse de țările dezvoltate împotriva importului din țările CSI, care nu sunt membre ale

OMC. În corespundere cu articolul VI GATT/OMC, măsurile antidumping pot fi aplicate față de articolele importate al căror preț de export este mai scăzut decât „prețul obișnuit”. Mai mult decât atât, dacă pentru țările-membre ale OMC prin „preț obișnuit” se subînțelege costul mărfii pe piața internă a țării-exportatoare, atunci pentru țările care nu sunt membre ale acestei organizații se utilizează costul de pe piața internă a țării-importatoare. Asemenea comparații adesea nu sunt în favoarea țărilor în tranziție, care nu sunt membre ale OMC. În aceste țări costul resurselor de muncă este substanțial mai mic decât în țările cu economie dezvoltată. În ultimă instanță fenomenul se răsfrânge asupra unui preț mai mic al mărfurilor din aceste țări comparativ cu cele din țările OMC. Țările care nu sunt membre ale OMC nu dispun de argumente suficiente pentru a demonstra prezența unor avantaje concurențiale, cum ar fi și cel al costului mai mic al resurselor de muncă.

În conformitate cu practica OMC, atribuirea calificativului de țară cu economie de piață se realizează *de facto* ca o parte a sistemului pârghiilor de reglare a procesului de aderare.

2.3 Accesul la mecanismul de rezolvare a litigiilor comerciale

În corespundere cu legislația OMC, fiecare membru are acces egal la mecanismul de soluționare a litigiilor. Majoritatea țărilor cu economie în tranziție sunt relativ mici și extrem de dependente de comerțul internațional. Ele au nevoie de acces la un mecanism imparțial și obligatoriu de rezolvare a litigiilor comerciale. Din momentul obținerii statutului de țară-membră a OMC, Republica Moldova a inițiat în 2011 litigiul comercial împotriva Ucrainei în legătură cu aplicarea taxei accizului în mod discriminatoriu la importul băuturilor alcoolice, în raport cu băuturile de origine ucraineană [9]. Măsura în cauză a afectat exportul spiritului distilat din Republica Moldova în Ucraina.

Se pare că realizarea avantajelor expuse mai sus îi va permite Moldovei să intensifice exportul în țările OMC, ceea ce va contribui la echilibrarea soldului negativ al balanței comerciale cu aceste țări și îi va permite să devină în perspectivă un participant activ la mecanismul de rezolvare a litigiilor comerciale.

CONCLUZII

Statutul de stat membru al OMC, precum și semnarea Acordului de Asociere cu UE, oferă condiții favorabile de promovare a mărfurilor moldovenești și de majorare a volumului exporturilor pe piețele țărilor membre respective. Totodată, acest statut deschide noi posibilități Guvernului Republicii Moldova în ceea ce

privește protecția intereselor exportatorilor pe piețele țărilor membre ale acestei organizații, precum și accesul la mecanismul internațional de rezolvare a litigiilor comerciale.

Așadar, regimul schimbului liber de mărfuri pe piețele externe a creat condiții favorabile pentru dezvoltarea agenților economici implicați în activitatea economică externă. Cu toate acestea, țara noastră a folosit insuficient instrumentele politicii comerciale liberale în urma aderării.

În această ordine de idei, pot fi identificate două grupuri de probleme: specifice și generale. Primele sunt legate de lipsa unei colaborări consistente între Guvern și mediul de afaceri privind depistarea dificultăților apărute atât pe piața internă cât și pe piețele de desfacere, dar și deficitul unor capacități analitice pentru formularea și argumentarea pozițiilor în urma litigiilor comerciale cât și de aplicare a instrumentelor politicii comerciale în scopul protejării intereselor producătorilor autohtoni. Actualmente, ca și în perioada aderării Republicii Moldova la OMC, mulți antreprenori sunt îngrijorați de efectele care ar putea să se producă pe piața internă în procesul integrării europene, necunoscând avantajele comerțului liberalizat. Ei nu au fost și nu sunt în stare să estimeze corect impactul aderării și să identifice noi posibilități de a se afirma pe piețele de desfacere, recent deschise. De asemenea, își așteaptă rândul rezolvarea unor probleme legate de necesitatea ridicării competitivității și calității produselor autohtone, modernizării proceselor tehnologice de producere.

Problemele de ordin general se referă la necesitatea reformării economiei naționale. Reforma sferei relațiilor economice externe, începută cu aderarea la OMC, ar putea impulsiona și alte domenii economice, contribuind la elaborarea politicilor economice sustenabile și perfecționarea metodelor de gestionare a economiei țării în general. Totuși, reformarea sectorului politicii economice externe nu s-a produs odată cu o reformare pe măsură a sectorului financiar, aplicării politicii fiscale stimulative pentru dezvoltarea agenților economici, beneficiile reformării activității de întreprinzător încă urmează să fie valorificate etc. Schimbarea frecventă a guvernelor în ultima perioadă a adus la încetarea reformelor demarate. Domeniul relațiilor economice externe rămâne unul dintre cele mai dezvoltate din toate sectoarele economiei naționale. Impulsivitatea reformelor economice în baza Acordului de Asociere dintre Republica Moldova și Uniunea Europeană UE este vitală pentru dezvoltarea statului.

Slăbiciunea instituțiilor statului, caracteristică unui stat fragil, poate ridica obstacole aproape insurmontabile în calea îndeplinirii agendei de dezvoltare economică a țării în viitor.

BIBLIOGRAFIE

1. World Economic Outlook Database of International Monetary Fund, April 2015. <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2015/01/weodata/index.aspx> (accessed 13.05.2015)
2. OECD (2015), States of Fragility 2015: Meeting Post-2015 Ambitions, OECD Publishing, Paris. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264227699-en>, p. 43.
3. Strategia reformei cadrului de reglementare a activității de întreprinzător pentru anii 2013–2020 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia în anii 2013–2015, aprobată prin hotărârea de Guvern nr. 1021 din 16.12.2013.
4. Banca Națională a Moldovei. Investigațiile Preliminare ale Companiei KROLL au fost finalizate, comunicat de presa din 22.04.2015. http://bnm.md/md/other_press_releases (accesat 22.04.2015).
5. World Trade Organization, Committee on Safeguards G/SG/N/10/MDA/2/Suppl.1. 19 February 2008 Notification Pursuant to Article 12.1(C) Of The Agreement on Safeguards of Republic of Moldova. https://www.wto.org/english/tratop_e/safeg_e/safeg_e.htm (accessed 13.05.2015).
6. World Trade Organization, WT/DS421/1 G/L/952 Request for Consultations by Ukraine Moldova – measures affecting the importation and internal sale of goods (environmental charge), 21 February 2011.
7. World Trade Organization, WT/TPR/S/323, WTO Secretariat report about the Trade Policy Review of Republic of Moldova, 14 September 2015.
8. Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova. Comerțul exterior al Republicii Moldova (1997-2014). <http://www.statistica.md/category.php?l=ro&idc=336&> (accessed 13.10.2015).
9. World Trade Organization, WT/DS423/1 G/L/954 Request for Consultations by Moldova Ukraine – taxes on distilled spirits, 7 March 2011.

Ilie Bogdesco. Miguel de Cervantes. Ilustrație la cartea *Don Quijote*, 1989